

Giganci Nauki

<https://gigancinauki.pl/gn/biogramy/83756,Baranowski-Jan.html>
2022-10-02, 07:55

Baranowski Jan

BARANOWSKI Jan (26 XII 1800, Sławków k. Olkusza – 8 XI 1879, Lublin), astronom. Syn Jana i Marianny z Piekoszowskich.

Studia wyższe podjął na UJ, ale zakończył je uzyskaniem 12 VII 1825 stopnia magistra filozofii na UW. Od VIII 1825 był adiunktem w nowo wybudowanym Obserwatorium Astronomicznym w Warszawie. Wykonywane w pierwszych latach działalności naukowej obserwacje opublikował w pracy *Observations astronomiques faites à l'Observatoire de Varsovie* (1836). W 1825–38 był odpowiedzialny za systematyczne obserwacje meteorologiczne dokonywane w Obserwatorium codziennie, w godz. 6, 10, 16 i 22. W 1835–36 odbył zagraniczną podróż naukową, m.in. do obserwatorium królewieckiego kierowanego przez F.W. Bessela. Zapewne z jego inspiracji napisał prace dotyczące orbity komety Bieli, opublikowane w „Astronomische Nachrichten” 1836 i 1837. W 1845–46 współpracował z Obserwatorium w Pułkowie (z F.G.W. i O.W. von Struve) przy wyznaczaniu różnicy długości geograficznej między Pułkowem a Moskwą i Warszawą, jak również Charkowem, Nikolajewem (Mikołajewem), Kijowem i Żytomierzem. W 1848, po śmierci F. Armińskiego, został dyrektorem Obserwatorium Astronomicznego w Warszawie. Za jego kadencji biblioteka placówki wzbogaciła się o kilka tysięcy tomów, a w 1859 instrumentarium zostało powiększone o zakupiony w Monachium refraktor Merza o średnicy 16 cm. W 1837–42 wykładał astronomię na wydziale matematyczno-fizycznym Kursów Dodatkowych (Pedagogicznych) w Warszawie. Po ustanowieniu w 1862 Szkoły Głównej Warszawskiej został początkowo docentem wydziału matematyczno-fizycznego, a rok później profesorem zwyczajnym. Prowadził zajęcia z podstaw astronomii (kosmografia), astronomii sferycznej i teoretycznej. W 1864–66 był dziekanem. Po zlikwidowaniu Szkoły Głównej nie

skorzystał z możliwości pozostania na rusyfikowanym uniwersytecie i 1 VIII 1869 otrzymał zwolnienie ze służby w randze radcy tytularnego. W 1854 opublikował dwujęzyczne (łacińsko-polskie) wydanie pism M. Kopernika, zawierające pierwszy kompletny przekład *De revolutionibus...* na język nowożytny i będące jednocześnie pierwszą zbiorową edycją spuścizny wielkiego uczonego, zawierało bowiem także teksty łacińskie i tłumaczenia: pism J.J. Retyka *Narratio prima*, wstępu do *De lateribus et angulis triangulorum* Kopernika oraz przedmowy do efemeryd z 1551 - traktatu monetarnego Kopernika, jego astronomicznej rozprawy w formie listu do B. Wapowskiego, a także zbiór listów. Nowatorstwo tego wydania *De revolutionibus...* polegało również na sięgnięciu po autograf, przechowywany wówczas w Pradze, dzięki czemu przywrócono wstęp Kopernika do księgi I, niezamieszczony w wydaniu pierwszym dzieła i pomijany w kolejnych. W 1849 B. przełożył dla polskiego wydania 1. tomu *Kosmosu* A. Humboldta teksty otwierające książkę oraz części astronomiczną i poświęconą geografii fizycznej. W 1857-62 redagował „Kalendarz Astronomiczny Obserwatorium Warszawskiego”. W 1858 wydał dwutomowy przekład *Meteorologii* P. Foissaca, który poprzedził przedmową zarysującą historię meteorologii w Polsce. Był autorem podręczników opracowywanych na podstawie tytułów zagranicznych (*Leçons nouvelles de cosmographie* H. Garceta, *Lehrbuch der sphärischen Astronomie* F. Brünnowa). Skonstruował przenośny walcowy zegar słoneczny (o wysokości 9,5 cm i średnicy 3 cm) do wyznaczania poprawki czasu. Na emeryturze zamieszkał w Lublinie u swojego brata Walentego, biskupa lubelskiego. Założył tam małą stację meteorologiczną, sporządził i wydał *Tablice do ułożenia kalendarzy* (1879).

PSB (S. Dickstein, J. Gadomski).

S. Dobrzycki: *Wydział Matematyczno-Fizyczny Szkoły Głównej Warszawskiej (Sekcja Matematyczna)*, Wrocław 1971; M. Kamieński: *Zarys dziejów Obserwatorium Warszawskiego 1815-1945*, SMDNP Seria C 1959, z. 2; J. Kowalczyk: *Krótki rys dziejów Obserwatorium Warszawskiego*

od r. 1820-1900, „Wiadomości Matematyczne” 1907, t. 11.

Jarosław Włodarczyk

[Poprzedni](#)
[Następny](#)